

Людмила Сурженко

магістрантка факультету психолого-педагогічної освіти та мистецтв

Бердянського державного педагогічного університету

КУЛЬТУРОТВОРЧИСТЬ ЯК ФАКТОР ГАРМОНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА В СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Глобальною проблемою сучасного суспільства є зростання кризи в духовній сфері людини. Відчуження людини від духовних потреб зумовлено такими негативними факторами як поступова втрата моральних цінностей, панування матеріалістичної ідеології, суто прагматична спрямованість сучасної цивілізації.

Об'єктивні закономірності сучасного соціального розвитку вимагають не бездумних виконавців, а мислячих людей, творчий потенціал, висока ступінь інформованості яких доповнені національною самосвідомістю, моральною культурою та естетичним смаком. Гуманістичні аспекти в структурі особистості набувають значення пріоритетних, а це підвищує вимоги до освіти, яка формує і розвинутий інтелект, і внутрішню культуру людини.

Сучасне відродження держави розширює можливості молоді щодо культурної ідентифікації та розкриває нові горизонти для формування ціннісних орієнтацій дитини. Тому пріоритетним завданням української держави та суспільства є створення культурного освітнього середовища для трансляції цінностей загальнолюдської та української національної культури молодому поколінню.

Значення та місце культури в існуванні та розвитку суспільства та освіти є актуальною проблемою наукових досліджень останніх десятиліть.

Культурне середовище трактувалося як визначальний фактор у формуванні особистості такими вченими як В. І. Вернадський, А. І. Панченко, К. Леві-Стросс, П. О. Флоренський. Проблеми потенціалу педагогічно організованого культурного середовища вивчалися Б. В. Асаф'євим, К. Орфом, Р. Штайнером.

Дослідження Г. Спенсера, Б. Маліновського, Л. Ніколаєнка обґрунтували соціально-практичну природу культури та визначили її функції, серед яких особливе місце посідають виховна й освітня. Психолого-педагогічні основи культуротворчого розвитку особистості закладені в роботах Л. Виготського, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, О. В. Запорожця.

Проблеми взаємодії культури та освіти висвітлюють доробки низки вчених (Р. Арнхейм, М. Каган, Н. Киященко, Б. Ліхачов, Л. Масол, Г. Шевченко, О. Мєлік-Пашаєв, Б. Неменський, Б. Юсов).

Значущий доробок у розкриття й реалізацію освітнього потенціалу культури внесли вітчизняні вчені й педагоги (О. Семашко, Л. Ніколаєнко, О. Онищенко та інші). Вивченню освітнього потенціалу культури в освітньому середовищі початкової школи присвячені дослідження вітчизняних науковців Л. Масол, Н. Миропольської, О. Малицької, В. Малярчука, О. Борща та ін.

Сучасна освіта має формувати в людині не тільки систему знань, а, перш за все, систему почуттів. Цілісність картини світу й визначення місця людини в ньому досягається комплексом базової й додаткової освіти на основі єдності змістовної й процесуальної сторін навчання, єдності цілей і цінностей. Це вимагає практичного рішення таких проблем, як пошук адекватного співвідношення гуманітарної й природничо-наукової освіти, науки та мистецтва, освіти та виховання.

При такому підході змінюються й завдання гуманітарної освіти: від простої трансляції професійних навичок до усвідомленого формування світогляду особистості. Має змінитися й традиційна модель гуманітарної освіти: вагомості набувають дисципліни, спрямовані на формування системи знань і умінь в майбутнього фахівця, яка б сприяла виробленню такого інтелектуального продукту як нове знання. Розв'язання практичних завдань, пов'язаних із реалізацією міждисциплінарної інтеграції утруднюється відсутністю універсального методологічного підходу, який би дозволив подавати зміст всіх навчальних дисциплін у категоріях загального.

Формування особистості через культуру – проблема, що становить ядро багатьох педагогічних концепцій. Одним із напрямків педагогіки, що сягає періоду античності є так звана «педагогіка культури». Автор цієї теорії В. Дільтей визначав, що світ культури не підкоряється ніяким об'єктивним законам, а пізнання культурних цінностей у процесі сприйняття являє собою інтуїтивне сприйняття цих цінностей. Найбільш значимою проблемою виховання, відповідно до даної теорії, є формування людської особистості шляхом залучення її до світу цінностей культури, що забезпечує збереження її наступності.

У наші часи відроджується інтерес до педагогіки культури й відповідно до цього висуваються нові вимоги до функцій освіти, яка не просто має синтезувати знання, уміння і навички, а сприяла б формуванню ціннісних орієнтацій молодого покоління.

Єдино можливим засобом впливу на процес формування цінностей особистості в сучасних дослідженнях визначається цілеспрямована організація духовної діяльності людини, «організація її переживань» (Б. Неменський).

Вбачається, що для створення адекватного освітнього культурного середовища, яке сприяло б «організації переживань», доцільним є розробка й реалізація методів і прийомів, що сприяють сенсорному насиченню особистості, розвивають здатності до чуттєво-образного

опанування навколишнього світу, відчуття внутрішнього зв'язку з ним, самовираження й гармонізації емоційних станів через практичну взаємодію особистості в системі «людина – природа – суспільство».

Загальноосвітні школи, зокрема початкова ланка освіти, є найбільш ефективними суспільними інститутами, в яких процес соціокультурної комунікації організується, стає систематичним і набуває творчої спрямованості. Така орієнтація особистості припускає перехід особистісного статусу з позиції пасивного споживача духовних цінностей у статус соціально-активного співучасника й творця культурного життя; а отже й адекватний особистісний саморозвиток.

Культуротворчий розвиток можна трактувати як відповідність освіти культурі певного часу, орієнтування людини не тільки на її опанування та відтворення, але й на культуротворчість. Для цього доцільним буде створення атмосфери співтворчості, діалогу особистостей. Крім того, в аксіологічному аспекті образи культури виступають як цінності. Образи культури характеризуються єдністю почуттєвих і значеннєвих компонентів, а сфера емоційних переживань молодшої людини має емоційно насичуватися й підкріплюватися смисловою основою.

Сучасна початкова освіта має формувати в дитини не тільки систему знань, а, перш за все, систему почуттів. Зміст сучасної освіти є відтворенням буття людини, її відносин і діяльності в соціумі, природі, духовній сфері. Крім знань і способів діяльності, передбачається, що він має містити досвід творчої діяльності й досвід емоційно-ціннісного відношення. Цілісність картини світу й визначення місця людини в ньому досягається комплексом базової й додаткової освіти на основі єдності змістовної й процесуальної сторін навчання, єдності цілей і цінностей. Це вимагає практичного рішення таких проблем, як пошук адекватного співвідношення гуманітарної й природничо-наукової освіти, науки й мистецтва, освіти й виховання. В цій ситуації змінюються й завдання гуманітарної освіти: від простої трансляції професійних навичок до усвідомленого формування світогляду особистості.

Зміна концептуальних підходів до системи освіти зумовлена стратегічними завданнями суспільства, економічними та духовно-ціннісними перетвореннями в ньому, урахуванням пріоритетів культурологічного та духовного відродження. Культура, як відбиток рівня розвитку суспільства і його творчих потенцій акумулює ці цінності. Отже нагальним завданням прогресивної держави можна вважати забезпечення сприятливих умов функціонування та розвитку культури.

Список використаних джерел

1. Бабенко Н. Б. Вплив культурно-освітнього простору на соціалізацію молоді [Електронний ресурс]. URL: <http://www.stattionline.org.ua/kultura/112/20811-vpliv-kulturno->

osvitnogo-prostoru-na-socializaciyu-molodi.html. (Дата звернення 2.09.2017).

2. Береговий С. І. Українська культура у європейському та світовому вимірі: навч.-мет. посіб. / С. І. Береговий. – К. : НУХТ, 2012. – 154 с.

3. Малицька О. В. Культуротворча діяльність як пріоритет сучасної вищої освіти [Текст] / О. В. Малицька // Молодий вчений. – 2017. – №1. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/1/28.pdf/>

4. Малицька О. В. Урахування пріоритетів культурологічного відродження в сучасних освітніх процесах / Психологія та педагогіка: необхідність впливу науки на розвиток практики України: міжнар. наук.-практ. конф., 26-27.02.2016 р.: тези доп. – Львів, 2016. – С. 84-86.

5. Неменский Б. М. Эмоционально-образное познание в развитии человека // Вопросы психологии. – 1991. - № 3. – С. 32-41.